

Study Circle Career Development Institute

महिला व बालविकास आयुक्तालय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय,
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय विभागातील समाजकल्याण आयुक्तालय – अंतर्गत विविध अधिकाऱ्यांच्या
भरतीसाठी घेण्यात येणाऱ्या चाळणी परीक्षेसाठी उपयुक्त अशा मागील परीक्षातील प्रश्नसंग्रहांचे संकलन

सरळ सेवा भरती परीक्षा तयारी व मार्गदर्शन

(१५) महिला व बालविकास विभागाच्या योजना

सरळ सेवा भरती परीक्षा तयारी व मार्गदर्शन

महिला व बालविकास आयुक्तालय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागातील समाजकल्याण आयुक्तालय - अंतर्गत विविध अधिकाऱ्यांच्या भरतीसाठी घेण्यात येणाऱ्या चाळणी परीक्षेसाठी उपयुक्त अशा मागील परीक्षांतील प्रश्नसंग्रहांचे संकलन

- * सूचना : खालील परीक्षामध्ये विचारल्या गेलेल्या प्रश्नांची सुधारित अभ्यासक्रमातील घटक आणि उपघटकनिहाय परीक्षाभिमुख मांडणी केलेली आहे -

महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी परीक्षा (२००२-१८)

- १) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ६ जानेवारी, २००२
- २) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २९ फेब्रुवारी २००४
- ३) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, २० जून २००४
- ४) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, १८ जुलै २०१०
- ५) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ३ ऑक्टोबर २०१०
- ६) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, ७ ऑक्टोबर २०१२
- ७) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २४ जानेवारी २०१६
- ८) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २३ डिसेंबर २०१८

समाजकल्याण अधिकारी परीक्षा (१९९७-२०१३)

- १) समाजकल्याण अधिकारी चाळणी परीक्षा, २ फेब्रुवारी १९९७
- २) विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ६ ऑगस्ट २००६
- ३) समाजकल्याण अधिकारी सरळ सेवा भरती परीक्षा, ७ जून २००९
- ४) गृहप्रमुख, शासकीय मागासवर्गीय वसतिगृह सरळ सेवा भरती परीक्षा, ७ ऑक्टोबर २०१०
- ५) समाजकल्याण अधिकारी सरळ सेवा भरती परीक्षा, २० जानेवारी २०१३
- ६) विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी व तत्सम पद, ९ जून २०१३

सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी परीक्षा (२००१-१५)

- १) सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी/ सहायक प्रकल्प अधिकारी परीक्षा डिसेंबर, २००१
- २) सहायक प्रकल्प अधिकारी चाळणी परीक्षा, १७ जानेवारी २०१०
- ३) सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी/ सहायक प्रकल्प अधिकारी परीक्षा ३ ऑक्टोबर २०१५

शालेय शिक्षण व क्रीडा अधिकारी/अधीक्षक परीक्षा (२०००-१७)

- १) तालुका क्रीडा अधिकारी परीक्षा, ६ ऑगस्ट २०००
- २) शालेय अधीक्षक, सामान्य प्रशासन चाळणी परीक्षा, १३ ऑक्टोबर २००२
- ३) शिक्षण अधिकारी १८ जानेवारी, २००४
- ४) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ८ फेब्रुवारी २००९
- ५) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, १७ जुलै २०११
- ६) शालेय अधीक्षक, सामान्य प्रशासन चाळणी परीक्षा, १३ ऑक्टोबर २०१३

- ७) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ३१ मार्च २०१४
- ८) उपशिक्षण अधिकारी व तत्सम पदे चाळणी परीक्षा, १३ ऑगस्ट २०१७
- ९) उपशिक्षण अधिकारी व तत्सम पदे चाळणी परीक्षा, १३ ऑगस्ट २०१७

(१) महिला व बालविकास आयुक्तालय मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षा

महिला व बालविकास आयुक्तालयातील अधिकारी भरती परीक्षा

- १) जिल्हा महिला व बालविकास अधिकारी
- २) बालविकास प्रकल्प अधिकारी ग्रामीण (आयसीडीएस आयुक्तालय)
- ३) अधीक्षक/निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था
- ४) रचना व कार्यपद्धती अधिकारी
- ५) अधिव्याख्याता
- ६) सांख्यिकी अधिकारी

पेपर १ : मराठी, इंग्रजी, सामान्यज्ञान, निवडक कायदे व संस्था (१०० प्रश्न, २०० गुण)

(१) मराठी

- १) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह
- २) वाक्यरचना
- ३) व्याकरण
- ४) म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग
- ५) उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे

(२) इंग्रजी

- 6) Common Vocabulary
- 7) Sentence structure
- 8) Grammar
- 9) Use of Idioms and phrases & their meaning
- 10) Comprehension of passage

(३) सामान्यज्ञान

- ११) महाराष्ट्राचा इतिहास
- १२) महाराष्ट्राचा भूगोल
- १३) गणित
- १४) बुद्धिमत्ता चाचणी
- १५) चालू घडामोडी - जागतिक तसेच भारतातील चालू घडामोडी - राजकीय, औद्योगिक, आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, भौगोलिक, खगोलशास्त्रीय, सांस्कृतिक, वैज्ञानिक, इत्यादी

(४) शासनाशी संबंधित निवडक कायदे, संस्था, इ.

- १६) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५
- १७) महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जमाती, भटक्या जमाती/विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग यांचेकरिता आरक्षण) अधिनियम, २००१ (महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम क्र. ८/२००४)
- १८) महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम, २०१५ (सेवा हमी कायदा)
- १९) शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन व शासकीय कार्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५

- २०) शासनाची विधीविषयक कामकाज चालविण्याची नियमावली, १९८४ (नियम क्रमांक ९२ व १०९)
- २१) राज्य महिला आयोग / महिला आर्थिक विकास महामंडळ
- २२) मानवी हक्क आयोग
- २३) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग

पेपर क्रमांक – २ : पदाच्या कर्तव्यासाठी आवश्यक ज्ञान (१०० प्रश्न, २०० गुण)

*** भारताचे संविधान, संसद व विधीमंडळ कामकाज व समित्या / १५**

- (१) भारताचे संविधान (सेवाविषयक बाबी व शिक्षणासंबंधित कलमे), संसद व विधीमंडळ कामकाज व विविध समित्या / १५

*** प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश / ५०**

- (२) महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१ / ५
- (३) महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ / ५
- (४) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९ / ५
- (५) महाराष्ट्र नागरी सेवा (पदग्रहण अवधी, स्वीयेतर सेवा, निलंबन काळातील प्रदाने) नियम, १९८१ / ५
- (६) महाराष्ट्र नागरी सेवा (रजा) नियम, १९८१ / ५
- (७) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन) नियम, १९८१ / ५
- (८) महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम, १९८२ / ५
- (९) महाराष्ट्र नागरी सेवा (अंशराशीकरण) नियम, १९८४ / ५
- (१०) मुंबई नागरी सेवा (प्रवासभत्ता) नियम, १९५९ / ५
- (११) विभागीय चौकशी नियम पुस्तिका / ५

*** महिला व बालविकास विभाग, एकात्मिक बालविकास सेवा योजना आयुक्तालय**

- (१२) महिला व बालविकास विभागांतर्गत अंमलबजावणी करण्यात येत असलेले कायदे व योजना / १५
- (१३) महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८ / ५
- (१४) एकात्मिक बालविकास सेवा योजना आयुक्तालयांतर्गत अंमलबजावणी करण्यात येत असलेल्या योजना / १५

(२) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय

तालुका क्रीडा अधिकारी परीक्षा

चाळणी परीक्षा प्रश्नपत्रिका (१०० प्रश्न, २०० गुण)

- १) राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय महत्वाच्या चालू घडामोडी
- २) भारतीय स्वातंत्र्य लढा व आधुनिक भारताचा इतिहास महाराष्ट्रासह
- ३) **भारत व महाराष्ट्र** – राज्यशास्त्र व प्रशासन, संविधान, राजकीय प्रणाली, पंचायत राज, माहिती अधिकार कायदा
- ४) **भारतीय अर्थव्यवस्था व खालील बाबींशी निगडित मुद्दे** –
 - १) नियोजन
 - २) संसाधनांचे एकत्रीकरण
 - ३) वृद्धी व विकास
 - ४) रोजगार
 - ५) सर्वसमावेशक वाढ व त्यापासून निर्माण होणारे प्रश्न
- ५) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान
- ६) महाराष्ट्र, भारत व जगाचा भूगोल महाराष्ट्राच्या भारांशासह

- ७) **क्रीडा** – आंतरराष्ट्रीय महत्वाच्या क्रीडा स्पर्धा, खेळाडूंनी विविध स्पर्धांमध्ये नोंदविलेले विक्रम, नामवंत खेळाडूंची आत्मचरित्रे, केंद्र व राज्यशासनाच्या क्रीडाविषयक योजना, केंद्र व राज्यशासनाचे क्रीडाविषयक पुरस्कार, क्रीडाविषयक नियम, क्रीडा स्पर्धांमधील विविध बाबी व उद्भवणारी परिस्थिती
- ८) **बुद्धिमत्ता चाचणी** – अंकगणित, बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, सरासरी, दशांश अपूर्णांक व बुद्ध्यांक मापन

(३) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय विभागातील

समाजकल्याण आयुक्तालयातील अधिकारी भरती अभ्यासक्रम

- १) सहायक आयुक्त, समाजकल्याण व तत्सम, गट-अ
- २) समाजकल्याण अधिकारी, गट-ब
- ३) गृहप्रमुख, गट-ब

चाळणी परीक्षा प्रश्नपत्रिका

(१) समाजकल्याण –

- १) समाजकार्य – इतिहास व तत्त्वज्ञान, समाजशास्त्र व अर्थशास्त्र
- २) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास – व्यक्तिमत्त्व व सामाजिकरण
- ३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना – कारणे, वंचितांच्या (स्त्रिया, मुले, युवक, वयोवृद्ध, दिव्यांग, कुटुंब) समस्या व सामाजिक कायदे
- ४) समाजकल्याण प्रशासन – राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील धोरणे, शासकीय व अशासकीय संघटनांचे कार्यक्रम व सेवा.
- ५) सामाजिक सुरक्षा कायदे – (पीसीआर, पीओए, बालकामगार)
- ६) सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका व स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

(२) सामान्य अध्ययन –

- ७) इतिहास
- ८) भूगोल, लोकसमुदाय व पर्यावरण
- ९) राज्यव्यवस्था, शासन, राजनीती व स्थानिक प्रशासन
- १०) अर्थव्यवस्था
- ११) विज्ञान
- १२) चालू घडामोडी

(३) गृहप्रमुख पद –

- १३) अध्यापन अभियोग्यता
- १४) संशोधन अभियोग्यता
- १५) वाचन आकलन, आधारसामग्री अर्थउकल
- १६) संप्रेषण, माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान
- १७) उच्च शिक्षण पद्धती
- १८) गृहविज्ञान – पोषक आहार, उपचारशास्त्रीय अन्न
- १९) प्रशासकीय नियम व सुविधा – वसतिगृहांचे उद्देश, प्रशासकीय जबाबदारी, आर्थिक बाबी, सोयीसुविधा पुरवठा, पर्यवेक्षण, पालकत्व, शिस्तपालन
- २०) मानसिक, बौद्धिक, व्यक्तिमत्त्व व कौशल्य विकासातील भूमिका, नवीन उपक्रम

(४) बुद्धिमापन विषयक प्रश्न –

परीक्षाभिमुख तयारीसाठी अभ्यासघटकांचे वर्गीकरण

* सुधारित अभ्यासक्रमातील घटक आणि उपघटकांची मागील २६ परीक्षातील प्रश्नांशी सांगड घातल्यास चाळणी परीक्षेची तयारी करताना त्याचे आपणास पुढील विभाग करता येतात. आपणास जी परीक्षा द्यावयाची आहे त्याशी संबंधित घटक आणि उपघटकांचा परीक्षाभिमुख अभ्यास करणे सोपे जावे या हेतूने सदर वर्गीकरण निश्चितच उपयुक्त आणि मार्गदर्शक ठरू शकते -

- १) इतिहास - भारतीय स्वातंत्र्य लढा व आधुनिक भारताचा इतिहास महाराष्ट्रासह
- २) भूगोल - महाराष्ट्र, भारत व जगाचा भूगोल महाराष्ट्राच्या भारांशासह
- ३) राजकीय व्यवस्था - राज्यशास्त्र व प्रशासन, संविधान, राजकीय प्रणाली, पंचायत राज
- ४) भारतीय अर्थव्यवस्था
- ५) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान
- ६) राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या चालू घडामोडी
- ७) लोकसमुदाय व पर्यावरण
- ८) बुद्धिमत्ता चाचणी व गणित
- ९) मराठी - सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाकप्रचार, उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
- १०) इंग्रजी - Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Idioms and phrases, Comprehension
- ११) समाजकार्य व सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका
- १२) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास - मानव विकास, व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण
- १३) बालकांचा शारीरिक, मानसिक व बौद्धिक विकास
- १४) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना
- १५) महिला व बालविकास विभागाच्या योजना
- १६) एकात्मिक बालविकास आयुक्तालयाच्या योजना
- १७) समाजकल्याण प्रशासन - गृहप्रमुखाची प्रशासकीय जबाबदारी, अधिकार व कार्ये
- १८) शासनाशी संबंधित निवडक संस्था व आयोग - केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोग, राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, राज्य महिला आयोग, महिला आर्थिक विकास महामंडळ
- १९) शासनाशी संबंधित निवडक कायदे - पेपर १ व २ मधील कायदे, प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश, महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे, सामाजिक सुरक्षा कायदे, महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८
- २०) गृहविज्ञान - पोषक आहार, उपचारशास्त्रीय अन्न
- २१) अध्यापन अभियोग्यता
- २२) क्रीडाविज्ञान आणि शारीरिक शिक्षण
- २३) उच्च शिक्षण पद्धती
- २४) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान
- २५) संप्रेषण
- २६) संशोधन अभियोग्यता
- २७) आधारसामग्री अर्थउकल

- * महत्त्वाची सूचना : वरील नमूद सर्वच्या सर्व घटक आणि उपघटकांची तयारी करणे अनिवार्य नसून आपण जी चाळणी परीक्षा देत असाल त्यास संबंधित व पूरक असणाऱ्या निवडक घटकांचाच अभ्यास करावा.

महत्त्वाचे मुद्दे

- (१) इतिहास – भारतीय स्वातंत्र्य लढा व आधुनिक भारताचा इतिहास महाराष्ट्रासह
- (२) भूगोल – महाराष्ट्र, भारत व जगाचा भूगोल महाराष्ट्राच्या भारांशासह
- (३) राजकीय व्यवस्था – भारत व महाराष्ट्र – राज्यशास्त्र व प्रशासन, संविधान, राजकीय प्रणाली, पंचायत राज
- (४) भारतीय अर्थव्यवस्था – पुढील बाबींशी निगडित मुद्दे – नियोजन, संसाधनांचे एकत्रीकरण, वृद्धी व विकास, रोजगार, सर्वसमावेशक वाढ व त्यापासून निर्माण होणारे प्रश्न
- (५) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान
- (६) राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या चालू घडामोडी – राजकीय, औद्योगिक, आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, भौगोलिक, खगोलशास्त्रीय, सांस्कृतिक, वैज्ञानिक, इत्यादी
- (७) लोकसमुदाय व पर्यावरण – लोकसमुदाय आणि पर्यावरण आंतरक्रिया, प्रदूषणाचे स्रोत, प्रदूषणाचे घटक आणि त्यांचा मानवी जीवनावरील परिणाम, नैसर्गिक व ऊर्जा साधनसंपत्तीचे शोषण, नैसर्गिक आपत्ती आणि ती कमी करण्यासाठी उपाययोजना
- (८) बुद्धिमत्ता चाचणी व गणित – अंकगणित, बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, सरासरी, दशांश अपूर्णांक व बुद्ध्यांक मापन
- (९) मराठी – सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग, उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
- (१०) इंग्रजी – Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Use of Idioms and phrases & their meaning, Comprehension of passage
- (११) समाजकार्य व सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका
 - १) समाजकार्याचा इतिहास व तत्त्वज्ञान
 - २) समाजशास्त्र व मानसशास्त्र
 - ३) सामाजिक अर्थशास्त्र
 - ४) सामाजिक समस्या ओळखण्यात व समुचित धोरणाचा विकास करण्यात समाज कार्यकर्त्यांची भूमिका
 - ५) समाजकल्याणात स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

(१२) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास

*** मानव विकास -**

- १) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास
- २) मानव विकासाची तत्त्वे व सिद्धांत
- ३) मानव विकास हक्काचे यथार्थदर्शन
- ४) कुटुंबाच्या लोकसंख्याशास्त्रीय व सामाजिक परिस्थितीतील बदल
- ५) महिलांचा अभ्यास, कुटुंब कल्याण कार्यक्रम - सद्यःकालीन दृष्टिकोन

*** व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण-**

- १) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन
- २) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता
- ३) विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण
- ४) विशेष गरजा असलेली बालके - मध्यस्थीसाठी / हस्तक्षेपासाठी / थांबविण्यासाठी कार्यक्रम
- ५) धोका असलेली बालके - बालकामगार, रस्त्यावरील मुले, बाल दुर्व्यवहार, दीर्घकाल आजारी असलेली बालके

(१३) बालकांचा शारीरिक, मानसिक व बौद्धिक विकास

- १) बाल विकास तत्त्वे व टप्पे आयुर्मान विकास
- २) मानव विकास व वर्तन यांचे सिद्धांत
- ३) मानसिक व बौद्धिक विकास - बुद्ध्यांक, भावनांक
- ४) आयक्यू व इक्यूची व्यक्तिमत्त्व व कौशल्य विकासातील भूमिका
- ५) बाल संगोपन
- ६) बाल्यावस्थापूर्व घ्यावयाची काळजी व विकास - नवीन दिसून येणारे कल, कार्यतंत्रे, संनियंत्रण व देखभाल
- ७) बाल्यावस्थेतील व पौंगडावस्थेतील विकासाच्या समस्या व अकार्यक्षमता मार्गदर्शन व समुपदेशन
- ८) प्रगत बाल अभ्यास पद्धती व बालकांच्या मूल्यमापनातील प्रगती

(१४) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना

- १) भारतीय सामाजिक समस्यांची संकल्पना व कारक घटक यांचे विश्लेषण
- २) भारतातील वंचितांच्या (कुटुंबे, स्त्रिया, मुले, युवक, वयोवृद्ध, दिव्यांग, कुटुंब) समस्या व उपाययोजना
- ३) सामाजिक समस्यांच्या बाबतीतील हस्तक्षेप - सूक्ष्म व मोठ्या स्तरावरील शासनाचे व स्वयंसेवी प्रयत्न
- ४) मानसशास्त्र / शिक्षणशास्त्र - शैक्षणिक समस्या व उपाययोजना
- ५) आरोग्यविषयक समस्या व उपाययोजना

(१५) महिला व बालविकास विभागाच्या योजना

- १) महिला धोरण २००१
- २) महिलांच्या सुरक्षिततेसाठी महाराष्ट्र शासनाच्या योजना - मनोधैर्य
- ३) लैंगिक समानता व महिला हक्कांचे बळकटीकरण - माझी कन्या भाग्यश्री योजना, सुकन्या योजना
- ४) शैक्षणिक उपक्रम - मुलगी वाचवा मुलगी शिकवा, किशोरी शक्ती योजना, राजीव गांधी किशोरी सबलीकरण योजना , सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण पारितोषिक योजना, सावित्रीबाई फुले शिष्यवृत्ती
- ५) आरोग्यविषयक योजना - जननी सुरक्षा अभियान, प्रजनन व बाल आरोग्य कार्यक्रम
- ६) महिला आर्थिक सक्षमीकरण - महिला प्रशिक्षण केंद्र अनुदान, महिलांना स्वयंरोजगार अनुदान, सुमतीबाई सुकळीकर उद्योगिनी महिला सक्षमीकरण योजना

(१६) एकात्मिक बालविकास आयुक्तालयाच्या योजना

- १) एकात्मिक बालविकास सेवा योजनेचे लाभार्थी
- २) आयसीडीएस योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा
- ३) पूरक पोषण आहार
- ४) लसीकरण - ३ वर्षापेक्षा कमी वयाची बालके, ३-६ वर्षाची बालके
- ५) आरोग्य तपासणी
- ६) संदर्भ आरोग्य सेवा
- ७) अनौपचारिक शालेयपूर्व शिक्षण
- ८) पोषण आणि आरोग्य शिक्षण
- ९) आरोग्य व स्वच्छता
- १०) गर्भवती व स्तनदामाता- टिटॅनसची लस, लोहयुक्त व जंतनाशक गोळ्या
- ११) वाढीवर देखरेख - हिमोग्लोबीन, बॉडीमास इंडेक्स तपासणी
- १२) जीवन कौशल्य - १५ ते ४५ वर्षांच्या महिला
- १३) व्यवसायिक प्रशिक्षण - ११ ते १८ वर्षांच्या किशोरी
- १४) कुपोषण मुक्तीसाठी ग्राम बाल विकास केंद्रे
- १५) बाल संगोपन योजना

(१७) समाजकल्याण प्रशासन

- १) सामाजिक न्याय खाते - रचना, विभाग, संचालनालये, आयुक्तालये
- २) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील शासकीय व स्वयंसेवी संस्था - रचना, कार्ये, भूमिका व धोरणे
- ३) शासकीय व अशासकीय संघटनांचे कार्यक्रम व सेवा - कुटुंबे, स्त्रिया, युवक, वयोवृद्ध व मुले यांच्यासाठी
- ४) कुटुंबे, मुले, स्त्रिया, वयस्कर आणि विशेष गरजा असलेले लोक यांच्याबाबतीत समाज कार्याद्वारे हस्तक्षेप

*** गृहप्रमुखाची प्रशासकीय जबाबदारी, अधिकार व कार्ये**

- १) वसतिगृहांचे उद्देश, नियम व सुविधा पुरवठा
- २) गृहप्रमुखाची प्रशासकीय व आर्थिक जबाबदारी
- ३) पर्यवेक्षण, पालकत्व, शिस्तपालन

(१८) शासनाशी संबंधित निवडक संस्था व आयोग -

- १) केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोग
- २) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग
- ३) राज्य महिला आयोग
- ४) महिला आर्थिक विकास महामंडळ

*** केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोग**

- १) मानवी हक्क आयोगाची निर्मिती, स्वरूप, कायदेशीर आधार, उद्दिष्ट्ये
- २) केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोगाची रचना - अध्यक्ष, सदस्य - निवड, नेमणुका, कालावधी, जबाबदाऱ्या
- ३) आयोगाचे कामकाज - अधिकार, भूमिका, कार्ये, यंत्रणा व अधिकारी
- ४) महाराष्ट्र मानवी हक्क आयोगाची महत्त्वाची कामगिरी व योगदान
- ५) मानवी हक्क आयोगाशी संबंधित महत्त्वाच्या बाबी

*** राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग**

- १) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची निर्मिती, स्वरूप, कायदेशीर आधार, उद्दिष्ट्ये
- २) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची रचना - अध्यक्ष, सदस्य - निवड, नेमणुका, कालावधी, जबाबदाऱ्या
- ३) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाचे कामकाज - अधिकार, भूमिका, कार्ये, यंत्रणा व अधिकारी
- ४) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची महत्त्वाची कामगिरी व योगदान
- ५) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाशी संबंधित महत्त्वाच्या बाबी

*** राज्य महिला आयोग**

- १) राज्य महिला आयोगाची निर्मिती, स्वरूप, कायदेशीर आधार, उद्दिष्ट्ये
- २) राज्य महिला आयोगाची रचना - अध्यक्ष, सदस्य - निवड, नेमणुका, कालावधी, जबाबदाऱ्या
- ३) राज्य महिला आयोगाचे कामकाज - अधिकार, भूमिका, कार्ये, यंत्रणा व अधिकारी

*** महिला आर्थिक विकास महामंडळ**

- १) महिला आर्थिक विकास महामंडळ - रचना, कार्ये, कामगिरी
- २) महिला आर्थिक विकास महामंडळाच्या योजना व योगदान

(१९) शासनाशी संबंधित निवडक कायदे

- १) पेपर १ मधील महत्त्वाचे कायदे
- २) महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे
- ३) सामाजिक सुरक्षा कायदे
- ४) महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८
- ५) प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश - पेपर २ मधील महत्त्वाचे कायदे

*** पेपर - १ मधील महत्त्वाचे कायदे**

- १) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५
- २) महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम, २०१५ (सेवा हमी कायदा)
- ३) शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन व शासकीय कार्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५
- ४) शासनाची विधीविषयक कामकाज चालविण्याची नियमावली, १९८४

*** महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे**

- १) अनैतिक व्यापार प्रतिबंध अधिनियम १९५६
- २) हुंडा प्रतिबंध कायदा १९६१
- ३) वैद्यकीय गर्भपात अधिनियम १९७१
- ४) लिंग निदान प्रतिबंधक अधिनियम, गर्भधारणापूर्व व प्रसूतिपूर्व निदान तंत्र अधिनियम, १९९४
- ५) कौटुंबिक हिंसाचार पासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम कायदा २००५
- ६) लैंगिक हिंसा प्रतिबंध - पॉस्को, शक्ती कायदा
- ७) महिला कल्याणासाठीचे कायदे

*** सामाजिक सुरक्षा कायदे**

- १) महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जमाती, भटक्या जमाती/विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग यांचेकरिता आरक्षण) अधिनियम, २००१ (महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम क्र. ८/२००४)

* **महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८**

- १) बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियमाचा उद्देश व गरज
- २) बालन्याय अधिनियमातील महत्त्वाची कलमे व तरतुदी, शिक्षेची तरतूद
- ३) बालन्याय अधिनियमाशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ४) बालक हक्कांचा जाहीरनामा
- ५) बालकामगार मुक्ती अभियान

* **प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश – पेपर २ मधील महत्त्वाचे कायदे**

- १) महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१
- २) महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९
- ३) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९
- ४) महाराष्ट्र नागरी सेवा (पदग्रहण अवधी, स्वीयेतर सेवा, निलंबन काळातील प्रदाने) नियम, १९८१
- ५) महाराष्ट्र नागरी सेवा (रजा) नियम, १९८१
- ६) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन) नियम, १९८१
- ७) महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम, १९८२
- ८) महाराष्ट्र नागरी सेवा (अंशराशीकरण) नियम, १९८४
- ९) मुंबई नागरी सेवा (प्रवासभत्ता) नियम, १९५९
- १०) विभागीय चौकशी नियम पुस्तिका

(२०) **गृहविज्ञान – पोषक आहार, उपचारशास्त्रीय अन्न**

- १) पोषक आहाराचे मूलघटक
- २) पोषक आहार विषयक जीव-रसायनशास्त्र
- ३) अन्नविषयक सूक्ष्मजीवशास्त्र
- ४) सार्वजनिक पोषक आहार
- ५) उपचारशास्त्रीय पोषक आहार

(२१) **अध्यापन अभियोग्यता**

- १) अध्यापनाचे स्वरूप, उद्दिष्टे, वैशिष्ट्ये, मूलभूत व आवश्यक बाबी
- २) अध्ययनकर्त्याची वैशिष्ट्ये
- ३) अध्यापनावर परिणाम करणारे घटक
- ४) अध्यापनाच्या पद्धती
- ५) अध्यापन साधने
- ६) मूल्यमापन पद्धती

(२२) **क्रीडाविज्ञान आणि शारीरिक शिक्षण**

- १) क्रीडाशास्त्र
- २) शारीरिक शिक्षण
- ३) क्रीडा मानसशास्त्र
- ४) क्रीडा प्रशिक्षण व मार्गदर्शन – प्रशिक्षण संस्था व क्रीडा विद्यापीठे
- ५) क्रीडा व्यवस्थापन – क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन, क्रीडा स्पर्धादरम्यान उद्भवणारी परिस्थिती

(२३) उच्च शिक्षण पद्धती

- १) भारतातील उच्च शिक्षण व संशोधन संस्थांची संरचना
- २) औपचारिक व दूरशिक्षण
- ३) व्यावसायिक /तांत्रिक व सर्वसाधारण शिक्षण
- ४) मूल्य आधारित शिक्षण

(२४) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान

- १) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान – अर्थ, फायदे, तोटे व वापर
- २) सर्वसाधारण संक्षिप्त रूपे व परिभाषा
- ३) इंटरनेट व ई मेलचे मूलभूत आधार

(२५) संप्रेषण

- १) संप्रेषणाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये, टप्पे
- २) संप्रेषणाचे प्रकार
- ३) अवरोधक आणि परिणामकारक वर्ग संप्रेषण

(२६) संशोधन अभियोग्यता

- १) संशोधनाचा अर्थ, वैशिष्ट्ये आणि प्रकार
- २) संशोधनाचे टप्पे
- ३) संशोधनाच्या पद्धती, संशोधनाचे नीतिशास्त्र
- ४) शोधनिबंध, लेख, कार्यसत्र, चर्चासत्र, परिषद व परिसंवाद
- ५) प्रबंध लेखन त्याची वैशिष्ट्ये आणि रूपरेखा

(२७) आधारसामग्री अर्थउकल

- १) आधारसामग्रीचे स्रोत, संपादन आणि अर्थउकल
- २) संख्यात्मक व गुणात्मक आधारसामग्री
- ३) आधारसामग्रीचे आलेखीय प्रतिरूपण व प्रतिचित्रण

महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी, समाजकल्याण अधिकारी, तालुका क्रीडा अधिकारी
चाळणी परीक्षेसाठी उपयुक्तमागील परीक्षातील प्रश्नसंग्रह
(१५) महिला व बालविकास विभागाच्या योजना

- १) महिला धोरण २००१
- २) महिलांच्या सुरक्षिततेसाठी महाराष्ट्र शासनाच्या योजना - मनोधैर्य
- ३) लैंगिक समानता व महिला हक्कांचे बळकटीकरण - माझी कन्या भाग्यश्री योजना, सुकन्या योजना
- ४) शैक्षणिक उपक्रम - मुलगी वाचवा मुलगी शिकवा, किशोरी शक्ती योजना, राजीव गांधी किशोरी सबलीकरण योजना , सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण पारितोषिक योजना, सावित्रीबाई फुले शिष्यवृत्ती
- ५) आरोग्यविषयक योजना - जननी सुरक्षा अभियान, प्रजनन व बाल आरोग्य कार्यक्रम
- ६) महिला आर्थिक सक्षमीकरण - महिला प्रशिक्षण केंद्र अनुदान, महिलांना स्वयंरोजगार अनुदान, सुमतीबाई सुकळीकर उद्योगिनी महिला सक्षमीकरण योजना
- ७) बालकांची सुरक्षा व बालविकास कार्यक्रम
- ८) बालमजुरी व बालगुन्हेगारी

महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी परीक्षा (२००२-१८)

- १) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ६ जानेवारी, २००२
- २) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २९ फेब्रुवारी २००४
- ३) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, २० जून २००४
- ४) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, १८ जुलै २०१०
- ५) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ३ ऑक्टोबर २०१०
- ६) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, ७ ऑक्टोबर २०१२
- ७) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा , २४ जानेवारी २०१६
- ८) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा , २३ डिसेंबर २०१८

१) महिला धोरण २००१

- १) संसदेत व विधिमंडळात महिलांसाठी आरक्षणाची तरतूद असणारे व भारतीय कम्युनिस्ट पक्षाच्या दिवंगत खासदार कॉ. गीता मुखर्जी यांच्या अध्यक्षतेखालील संयुक्त समितीने १९९६ साली अहवालाद्वारे शिफारस केलेले विधेयक राज्यसभेत कधी मंजूर झाले ?
 - १) ८ मार्च १९९६
 - २) ८ मार्च २०१०
 - ३) ९ मार्च २०१०
 - ४) मंजूर झालेच नाही
- २) 'महिलांविषयक धोरण १९९४' हे कोणत्या पुस्तिकेद्वारे प्रसिद्ध केले आहे?
 - १) भारताची राज्यघटना
 - २) संयुक्त राष्ट्रांचे घोषणा पत्र
 - ३) महिलांविषयक राष्ट्रीय धोरणात्मक योजनापुस्तिका
 - ४) महाराष्ट्र सरकारची स्वतंत्र पुस्तिका

२) महिलांच्या सुरक्षिततेसाठी महाराष्ट्र शासनाच्या योजना

- १) राष्ट्रीय महिला आयोगाच्या ताज्या अहवालानुसार भारतातील वयोगटातील २.४% महिला या वेश्याव्यवसायात अडकल्या गेल्या आहेत.
- १) १३ ते १८ २) २० ते ३० ३) ४० ते ५० ४) १५ ते ३५
- २) वर्षे या वयोगटातील निराश्रित, परित्यक्ता, कुमारी माता, बलात्कारित अथवा संकटग्रस्त महिलांना आश्रय देऊन त्यांचे पुनर्वसन करण्यासाठी शासकीय महिला राज्य गृहे स्थापन करण्यात आली आहेत.
- १) १८ ते ४० २) २१ ते ३५ ३) २५ ते ४५ ४) २८ ते ४०
- ३) खाजगी किंवा सार्वजनिक ठिकाणच्या लैंगिक अत्याचार व हिंसाचारग्रस्त महिलेला 'वन स्टॉप सेंटर' या योजनेखाली खालीलपैकी कोणता लाभ मिळेल ?
- अ) वैद्यकीय सहाय्य, तात्पुरता निवारा
ब) पोलीस सहाय्य
क) मनो-सामाजिक आधार, समुपदेशन
ड) व्हिडिओ कॉन्फरन्सिंग सोय
- पर्यायी उत्तरे :
- १) फक्त अ २) फक्त ब ३) फक्त अ आणि क ४) अ,ब,क आणि ड
- ४) बंगालमधील कोणती प्रथा वेश्या व्यवसायास पूरक ठरली.
- १) हुंड्याची प्रथा २) कुलीन विवाह प्रथा
३) मुरळी सोडण्याची प्रथा ४) देवदासी प्रथा
- ५) खालीलपैकी कोणत्या परिस्थितीत वेश्याव्यवसाय कमी करण्यास मदत होईल ?
- १) देवदासी प्रथा बंद करणे.
२) वेश्याव्यवसाय प्रतिबंधक कायद्याची प्रभावी अंमलबजावणी.
३) स्त्रियांसाठी पर्यायी व्यवसाय शिक्षण
४) स्त्रियांचे समाजातील स्थान उंचावणे.
- ६) अनाथ आणि परित्यक्त माता कोणत्या घरकुलाच्या प्रमुख असतात ?
- १) अनुरक्षण गृह २) विशेष गृह ३) बालगृह ४) बालग्राम

३) लैंगिक समानता व महिला हक्कांचे बळकटीकरण

* माझी कन्या भाग्यश्री योजना, सुकन्या योजना

- १) आंतरराष्ट्रीय महिला दिन दरवर्षी ८ मार्च रोजी जगभर साजरा केला जातो. या घटनेस रोजी १०० वर्षे पूर्ण झाली.
- १) ८ मार्च २००० २) ८ मार्च २०१०
३) ८ मार्च २००१ ४) अद्याप १०० वर्षे पूर्ण झालेली नाहीत

- २) कर्मचारी महिलांकरीता निवासगृह बांधण्याकरिता बांधकाम खर्चाच्या किती टक्के अनुदान संस्थाना केंद्र शासनाकडून प्राप्त होत असते ?
- १) २५% २) ५०% ३) ७५% ४) १००%
- ३) "सेवा" ह्या नावाचा परिवार (स्वयंरोजगार करणाऱ्या स्त्रियांची संस्था) २,२०,००० सदस्य व १६ संघटनांनी बनलेला आहे. तो खालीलपैकी एका शहरात सुरू झाला-
- १) पुणे २) अहमदनगर ३) टाटानगर ४) अहमदाबाद
- ४) १८ वर्षाखालील मुलीचे लग्न करणे कायद्याने गुन्हा असूनही अल्पवयीन विवाह होत असल्याने सुमारे ४ लाख अल्पवयीन माता असल्याचे, अनेक मुली १४ व्या वर्षीच आई बनत असल्याचे व त्यामुळे गरोदरपणातच मृत्यू होत असल्याचे च्या सर्वेक्षणात स्पष्ट झाले आहे.
- १) नॅशनल फॅमिली हेल्थ सर्वे (राष्ट्रीय कुटुंब व आरोग्य सर्वेक्षण)
२) नॅशनल कमिशन फॉर वुमेन (राष्ट्रीय महिला आयोग)
३) नॅशनल सॅपल सर्व्हे (राष्ट्रीय नमुना सर्वेक्षण)
४) ह्यूमन डेव्हलपमेंट मिनिस्ट्री (मानव संसाधन मंत्रालय)
- ५) सामान्यपणे निकृष्ट सामाजिक, आर्थिक स्तरातील मुले दुरुपयोगाला बळी पडतात.
- १) लैंगिक २) भावनिक ३) शारीरिक ४) मानसिक
- ६) महिलांच्या विकासाकरिता पुढीलपैकी कोणते शासकीय प्रकल्प आहेत?
- १) राज्यगृहे २) महिला आर्थिक विकास महामंडळ
३) नोर्सेड ४) महिला बहुउद्देशीय सामूहिक केंद्र
- ७) १९९८ साली कार्यरत झालेला स्वशक्ती प्रकल्प पुढील घटकांना आधार देतो -
- १) स्त्री कैदी २) स्त्रियांच्या लैंगिक छळाविरुद्ध
३) अनिवासी सेवा ४) महिलांचे स्वाधार व मदत गट

५) आरोग्यविषयक योजना

*** जननी सुरक्षा अभियान, प्रजनन व बाल आरोग्य कार्यक्रम**

- १) जाहीर झालेली 'वन्दे मातरम' योजना पुढील गटांसाठी आहे.
- १) स्वातंत्र्य सैनिक २) प्रसूती काळात जीवित धोक्यात आलेल्या माता
३) कर्मचारी माता ४) युद्धात मारल्या गेलेल्या जवानांच्या माता
- २) मातृत्व अनुदान योजना मेळघाटातील कोरकू आदिवासींमधील थांबविण्याच्या दृष्टीने सुरू झाली.
- १) बालकांचे स्थलांतर २) महिला अपघात
३) बालमृत्यू ४) बालअपराध

६) महिला आर्थिक सक्षमीकरण

- * महिला प्रशिक्षण केंद्र अनुदान, महिलांना स्वयंरोजगार अनुदान, सुमतीबाई सुकळीकर उद्योगिनी महिला सक्षमीकरण योजना
- १) ग्रामीण विभागातील स्त्रिया व मुले ह्यांचा विकास (DWCRA) ह्या अंतर्गत पैशाचा पुरवठा फक्त स्त्रियांच्या समूहासाठी उपलब्ध आहे -
१) १५ ते २० स्त्रियांचा समूह	२) १० स्त्रियांचा समूह
३) २०-४० स्त्रियांचा समूह	४) १२ स्त्रियांचा समूह

७) बालकांची सुरक्षा व बालविकास कार्यक्रम

- १) हे वर्ष 'आंतरराष्ट्रीय बालक वर्ष' जाहीर करण्यात आले होते.
१) १९९५	२) १९७९	३) १९७०	४) १९८३
- २) भारताने लहान मुलांसाठी राष्ट्रीय धोरणाचा निर्धार रोजी केला.
१) २० ऑगस्ट १९७५	३) २२ ऑगस्ट १९७४
२) २५ ऑगस्ट १९७२	४) २६ ऑगस्ट १९७०
- ३) बालकांच्या हक्कांमध्ये सुधारणा करून या संघटनेने १९८९ साली बालहक्कांचा जाहीरनामा काढला.
१) युनिसेफ	२) जागतिक शांतता
३) संयुक्त राष्ट्रसंघ	४) बाल हक्क परिषद
- ४) लहान मुलांच्या अधिकारावरील संयुक्त राष्ट्रसंघाची घोषणा खालील चार बाबींवर लक्ष केंद्रित करते. (नको तो मुद्दा खोडा.)
१) नागरी संरक्षण	२) राजकीय संरक्षण
३) आर्थिक संरक्षण	४) गुन्हेगारीविषयक

८) बालमजुरी व बालगुन्हेगारी

- १) सन १९९१ मध्ये पुढील आंतरराष्ट्रीय संघटनेने भारतातील रस्त्यावर भटकणाऱ्या मुलांकडे सरकारचे लक्ष वेधले.
१) UNESCO युनेस्को	२) UNICEF युनिसेफ
३) UNFPA यू.एन.एफ.पी.ए.	४) जागतिक बँक
- २) बालमजुरी आर्थिकदृष्ट्या सदोष, मानसिकदृष्ट्या अरिष्टकारक, शारीरिक आणि नैतिक दृष्टीने धोक्याची आणि हानिकारक आहे.
१) खरे	२) खोटे	३) काही अंशी खरे	४) पूर्णपणे खरे

- ३) 'युनिसेफ' UNICEF ने बालमजुरीचा अंत करण्याच्या दृष्टीने सहा पायऱ्या सूचित केल्या आहेत त्यापैकी काही पायऱ्या आहेत -
- अ) व्यापक कायदेशीर संरक्षण
ब) सर्व बालकांची जन्म-नोंदणी
क) निःशुल्क आणि अनिवार्य प्राथमिक शिक्षणाची सोय
ड) धोकादायक व अयोग्य फायदा घेण्याचे तूर्त दुरीकरण/निष्कासन करणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) पहिले दोन मुद्दे बरोबर
२) पहिले तीन मुद्दे बरोबर
३) फक्त (ड) बरोबर
४) सर्व मुद्दे बरोबर

- ४) १९९५ मध्ये अशासकीय संस्थांनी असा ब्रँड बनवला ज्यायोगे खालील उद्योगात कुठलेही मूल सम्मिलित नको.

- १) विणकाम
२) गालिचे बनविणे
३) शिवणकाम
४) कुठलेही नाही

- ५) **विधान (अ) :** बाल गुन्हेगार आक्रमक व समाजद्रोही वर्तनाचे असतात.

तर्क (र) : बाल गुन्हेगाराचे बालपण फार कष्टकारक/कठीण गेलेले असते कारण पालकांकडून त्यांना वारंवार शिक्षा व मार देऊन शिस्त लावण्यात येते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) अ विधानाला स्पष्ट करण्याकरिता र पूर्णपणे पुरेसे आहे.
२) अ ला र अप्रत्यक्षरीत्या स्पष्ट करते (विधानाला)
३) र मुळे अ चे स्पष्टीकरण अजिबात होत नाही
४) र आणि अ चा एकमेकांशी संबंध नाही

- ६) बाल अपराध्यांवर उपचार करण्याकरिता खालील पद्धतींचा वापर केला जातो :

- अ) मानसशास्त्रीय पद्धती
ब) कायदेशीर पद्धती
क) क्रिडात्मक पद्धती
ड) उपचारात्मक पद्धती

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (अ)
२) फक्त (अ) आणि (ब)
३) (अ), (क) आणि (ड)
४) (अ), (ब) आणि (क)

**This is The End of the Free Sample
To Enrol for the Course Click on**

<https://www.studycircleonline.com/courses/woman-and-child-development-course-/47>
<https://www.studycircleonline.com/courses/taluka-sports-officer-course/46https://www.studycircleonline.com/courses/officer-recruitment-exam-course-in-social-welfare-commissionerate/42>